

**Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо
проведення судово-психіатричної експертизи в адміністративному
провадженні»
(реєстр. № 15002 від 05.02.2026)***

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються підстави призначення судово-психіатричної експертизи у справах про адміністративні правопорушення у контексті проекту Закону України (реєстр. № 15002 від 05.02.2026) (далі – законопроект).*

Розглядається відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного законодавства, що визначає підстави та порядок проведення судово-психіатричної експертизи.

***Ключові слова:** судово-психіатрична експертиза, правопорушення, адміністративна відповідальність, органи досудового розслідування, неосудність.*

Вступ

Відповідно до вимог чинного законодавства особа, яка під час вчинення правопорушення не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану, не підлягає адміністративній чи кримінальній відповідальності (стаття 20 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), частина друга статті 19 Кримінального кодексу України (далі – КК України)). Важливим елементом правосуддя, що дозволяє встановити психічний стан особи, яка вчинила правопорушення, є судово-психіатрична експертиза, яка визначає стан психічного здоров'я людини в контексті її поведінки і здібностей.

Судово-психіатрична експертиза в адміністративних, цивільних справах, у кримінальному провадженні призначається і проводиться на підставах та в порядку, передбачених законом (стаття 21 Закону України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 № 1489-III).

Призначення судово-психіатричної експертизи, обов'язки, права та відповідальність судових експертів визначаються Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України), Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК України), КК України, Законом України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-XII.

На сьогодні нормами КУпАП не передбачено порядок та підстави призначення судово-психіатричної експертизи у справах про адміністративні правопорушення, що вказує на існування прогалини у правовому регулюванні проведення такої експертизи в межах адміністративного провадження.

Законопроект розроблено з метою «приведення законодавства України у відповідність до міжнародних стандартів у частині забезпечення недопущення необґрунтованого поміщення осіб, щодо яких розглядаються справи про

адміністративні правопорушення, до медичних закладів для проведення судово-психіатричної експертизи»¹.

Пропонується доповнити КУпАП статтею 280-1, якою визначити підстави, суб'єктів призначення судово-психіатричної експертизи у справах про адміністративні правопорушення, та внести відповідні зміни до статей 20, 38, 221, 273, 277 КУпАП, статті 19 КК України й частини першої статті 71 Закону України «Про судову експертизу».

Основна частина

Визнаючи необхідність унормування підстав та порядку призначення судово-психіатричної експертизи в адміністративному провадженні, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Назва законопроекту потребує узгодження із вимогами Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури внесення змін» № 619-IX від 19.05.2020, відповідно до яких врегулювання правовідносин у сферах адміністративної та кримінальної відповідальності здійснюється виключно шляхом внесеннями змін до КК України, КПК України, КУпАП окремими законами. Окрім цього, назва законопроекту не відображає його зміст, адже його положення спрямовані на запровадження підстав призначення (а не проведення) експертизи та врегулювання суспільних відносин не лише в адміністративному провадженні (зміни до статті 19 КК України).

Концептуально вразливими є положення законопроекту про узагальнення критеріїв неосудності, визначених у статті 20 КУпАП, частині другій статті 19 КК України, поняттям «тяжкий психічний розлад». Чинна редакція вказаних норм містить чітку диференціацію (хронічне захворювання, тимчасовий розлад, недоумство) стану психічного здоров'я особи за тривалістю та характером перебігу, що дозволяє розмежовувати неосудність (виключає відповідальність) та обмежену осудність (не виключає відповідальність) суб'єкта правопорушення. Відсутність критеріїв встановлення «тяжкості» психічного розладу може призвести до зловживань під час призначення та проведення експертизи.

Такий законодавчий підхід не враховує вимоги щодо якості законів у контексті верховенства права, гарантованого статтею 8 Конституції України, зокрема його елемента «юридична визначеність», який вимагає, щоб норми були чіткими і точними та спрямованими на забезпечення передбачуваності правовідносин.

З аналогічних міркувань потребують уточнення положення частин другої, третьої статті 273 КУпАП (у редакції законопроекту) щодо обов'язку експерта дати обґрунтований та об'єктивний *письмовий висновок* на поставлені йому питання у випадку, коли експертиза проводиться у судовому засіданні.

¹ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проведення судово-психіатричної експертизи в адміністративному провадженні» (реєстр. № 15002 від 05.02.2026). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69576>

Законопроектом не вирішено питання щодо участі захисника у справах про визнання особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, неосудною, застосування заходів впливу (лікування) до неосудного тощо.

Положення законопроекту щодо набрання чинності законом не враховують приписів Конституційного Суду України, викладених у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020, де зазначено, що відповідно до принципу верховенства права важливо передбачити розумний часовий проміжок між офіційним оприлюдненням закону й набранням ним чинності.

Висновки

Унормування підстав призначення судово-психіатричної експертизи у справах про адміністративні правопорушення потребує конкретизації в частині забезпечення прав особи, осудність / неосудність якої встановлюється в адміністративному провадженні.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*